

ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՈՐՈՇԱԿԻՈՒԹՅԱՆ, ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՆԱԼՈՂԻՄՅԻ (ՀԱՄԱՆՄԱՆՈՒԹՅԱՆ) ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԳԵՎՈՐԳ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

Իրավական համակարգը սկզբունքորեն պետք է բացառի իրավա-կարգավորման այնպիսի երևույթ, ինչպիսին է թերի ու տարակար-ծությունների տեղիք տվող, ինչպես նաև հակասական իրավական ակ-տերի ընդունումը: Սակայն որևէ երկրի իրավական համակարգ դեռևս ամբողջությամբ ձերբազատված չէ վերոհիշյալ թերություններից, իսկ արդի իրավաքաղաքական զարգացումների համատեքստում, երբ հարկ է լինում արմատապես ընդլայնել իրավակարգավորման շրջա-նակները և առավել հաճախ դիմել օրենսդրական փոփոխությունների, վիճակն էլ ավելի է վատթարանում: Իրավաստեղծ գործունեության խութերը, ըստ իրավագետ Ա. Վաղարշյանի գնահատման, թելադրված են մի քանի գործոններով. «Իրավաստեղծ գործունեության ընթացքը ևս կարիք ունի մեթոդաբանական, տեսական ավելի բարձր, ընդգրկուն զինվածության, իրավաբանական ավելի բազմերանգ արտացոլման: Ի-րավաբանական ակտերի որակը և արդյունավետությունը մեծապես կախված են օրենսդիրների հատկապես իրավաբանական արհեստա-վարժությունից: Իրավակիրառ մարմինները, դատարանները կշահեին իրավունքի ընդհանուր տեսության իմացությունից: Իրավունքը գործո-ղության մեջ դնելը անբաժան է այն լավ կամ ճիշտ հասկանալուց, իրա-վաբանական երևույթները ամբողջական համատեքստում ըմբռնե-լուց»¹:

Այն, որ ժամանակակից օրենսդրությունը, այդ թվում՝ միջազգային իրավական համակարգը, դարձել է ակնհայտ հարափոփոխ, չի կարող բացասաբար չանդրադառնալ դրա որակի վրա: Իհարկե, սոցիալ-քա-ղաքական զարգացումներին համահունչ (իսկ այդ զարգացումները ևս ներկայումս դարձել են աննախադեպ հարափոփոխ) օրենսդրություն ստեղծելու անհրաժեշտությունը չի կարող վիճահարույց լինել, սակայն նախկին, ըստ էության դասական մեթոդաբանությամբ իրավաստեղծ

¹ Ա. Վաղարշյան, «Իրավունք» հասկացության տեսամեթոդաբանական և գործ-նական նշանակությունը, «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Իրավագիտություն», № 3 (144), 2014, էջ 7:

ու իրավակիրառ գործունեությունը, մեր համոզմամբ, այլևս ի գորու չէ դիմակայելու իրավական համակարգին սպառնացող մարտահրավերներին: Ուստի սույն հոդվածում առանցքային ենք համարում հետևյալ հիմնահարցերի առնչությամբ համարժեք դիրքորոշում ներկայացնել՝

- կարո՞ղ են արդյոք իրավական որոշակիության առնչությամբ ժամանակակից պատկերացումները բավարար համարվել իրավական համակարգի արդի արմատական բարեփոխումների համատեքստում,

- ի՞նչ մեթոդաբանությամբ կարելի է իրավունքի և օրենքի անալոգիա կիրառելու միջոցով շտկել իրավական բացերի խնդիրը, չկա՞ արդյոք անալոգիայի կիրառման շրջանակների վերանայման և հստակեցման անհրաժեշտություն,

- մեկնաբանությունը կարո՞ղ է արդյոք սահմանափակվել միայն սովյալ իրավունքի նորմի իմաստով, ինչպե՞ս ընդլայնել վերջինիս շրջանակները՝ առանց իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքի երաշխավորված իրացումը խոչընդոտելու:

Նախ՝ համալիր անդրադառնանք իրավական համակարգի թերություններին և դրանց պատճառներին: Հիմնական պատճառը ողջ իրավական համակարգի աննախադեպ հարափոփոխ բնույթն է, մասնավորապես՝ արդեն բնավ արտառոց չի դիտվում այն, որ հիմնարար օրենսդրական ակտերն անգամ մի քանի տարի անց լայնածավալ փոփոխությունների կարիք են զգում, իսկ առանձին դեպքերում նախապատվությունը պարզապես տրվում է միանգամայն նոր օրենսդրական ակտի ընդունմանը: Այսպես, առաջին անգամ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքին ընդունվեց 2007 թ. նոյեմբերի 27-ին, իսկ արդեն ընդամենը 6 տարի անց՝ 2013 թ. դեկտեմբերի 28-ին, ընդունվեց նոր օրենսգրքը: Դատելով դատաիրավական բարեփոխումների ծրագրերից՝ այս «ճակատագրին» շուտով կարծանանան նաև մյուս դատավարական օրենսգրքերը: Իրավական համակարգի թերությունները թելադրված են նաև այնպիսի գործոնով, ինչպիսին է, օրինակ, հասարակական հարաբերությունների աննախադեպ բարդ ու հակասական բնույթը, ինչը հնարավորություն չի տալիս օրենսդրությամբ սպառիչ կանխատեսելու բոլոր հնարավոր իրավիճակները: Պակաս կարևոր չէ նաև այն, որ դեռևս բացակայում է արդի պահանջներին համապատասխան լիարժեք ձևավորված իրավաբանական տեխնիկան և այլն:

Մի կողմ թողնենք հաճախակի փոփոխությունների անհրաժեշտության հարցադրումը (դա սույն հետազոտության նյութը չէ), փաստենք միայն, որ սա գրեթե անբեկանելի գործընթաց է և կարող է վերանայվել միայն այդ խնդրին առնչվող գործոնների արմատական վերամաստավորման պարագայում, ինչի սաղմերը, թերևս, չեն նշմարվում: Գիտագործնական չափանիշներով այս փուլում առավել իրատեսական ենք համարում այնպիսի եզրահանգումներ առաջադրելը, որոնք

միտված կլինեն հարափոփոխ իրավական համակարգում անխուսափելիորեն ծագող «խութերի» վնասագերծմանը:

Այս զարգացումների համատեքստում, մեր կարծիքով, առանցքային նշանակություն է ձեռք բերում այնպիսի իրավական ինստիտուտների ու սկզբունքների վերանայումը, ինչպիսիք են իրավական որոշակիությունը, անալոգիան և մեկնաբանությունը: Նախ անդրադառնանք իրավական որոշակիության սկզբունքին:

Ինչպե՞ս է ներկայումս բնորոշվում այս խիստ կարևոր սահմանադրական սկզբունքը: Դատելով իրավագիտության աղբյուրներում, դատական ակտերում (այդ թվում՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի և Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի որոշումներում) և փորձագիտական զեկույցներում արտացոլված մոտեցումներից՝ կարող ենք եզրակացնել, որ այս փուլում իրավական որոշակիության հիմնական երաշխիք է համարվում իրավական նորմերի, դրանցում օգտագործված եզրույթների անհրաժեշտ հստակությունը, մասնավորապես նախապատվությունը տրվում է այնպիսի եզրույթների օգտագործմանը, որոնց իրազեկվածության առնչությամբ գործնականում խնդիրներ չեն ծագում: Ինչ խոսք, սրանք միանգամայն իրավաչափ պահանջներ են, սակայն չպետք է անտեսել, որ գերխնդիրը տվյալ դեպքում ոչ թե իրավական նորմերի հստակությունն է, այլ դրանց իմաստը համարժեք բացահայտելու և դրան համապատասխան իրավակիրառ պրակտիկա ձևավորելու մշակույթը: Այս տեսանկյունից առնվազն իրավաչափ չէ անվերապահորեն, առանց նախապես սահմանված չափանիշների ակնկալել իրավական նորմերի հստակությունն սոսկ օրենսդրական փոփոխությունների միջոցով: Ընդ որում, նշված չափանիշների բացակայությունը իրավական ակտի որոշակիության գնահատումը անհարկի դարձնում է հեղհեղուկ, որի պարագայում միևնույն իրավական նորմը միաժամանակ կարող է գնահատվել ինչպես իրավական որոշակիության սկզբունքին հակասող, այնպես էլ այդ սկզբունքին համահունչ:

Սակայն խնդիրը միայն չափանիշների բացակայությունը չէ. մեր կարծիքով, դրանք սահմանելու դեպքում էլ հնարավոր չէ համակարգային լուծումներ առաջադրել վերը նշված հիմնահարցի առնչությամբ: Կարծում ենք՝ իրավական որոշակիությանը վերաբերող գնահատականները չեն կարող սահմանափակվել սոսկ տվյալ իրավական նորմի կամ դրանում առկա առանձին խրթին եզրույթների բովանդակային վերլուծությամբ: Վերջին հաշվով, ցանկացած իրավական համակարգի բնորոշ են տարաբնույթ թերություններ (կարգավորման ենթակա հարաբերությունների առնչությամբ իրավական նորմերի բացակայությունը, միևնույն իրավաբանական ուժ ունեցող իրավական նորմերի հակասությունները և այլն), սակայն դրանք չեն կարող անխուսափելիորեն հանգեցնել իրավական այդ նորմերի կիրառումը բացառելուն,

քանզի նման պարագայում մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը կդառնա էլ ավելի խոցելի, մասնավորապես, այն չի իրականանա օրենսդրական փոփոխություններ կատարելու անհրաժեշտության պատճառաբանությամբ: Իհարկե ողջունելի է կատարյալ իրավական կարգավորում ունենալը, սակայն դրանում թերությունների առկայությունը չպետք է որևէ կերպ, զուտ ձևական նկատառումներով խոչընդոտի մարդու իրավունքների իրավաչափ իրացումը:

Այսպիսով, իրավական որոշակիության սկզբունքի առումով ներկա պատկերացումների պարագայում վճռորոշ նշանակություն է տրվում հստակության չափանիշներով իրավական ակտի որակին, մինչդեռ անտեսվում է այն, որ այդ հիմքով իրավական ակտերն անվավեր ճանաչելը, ըստ էության, հանգեցնում է մարդու իրավունքների իրավաչափ պաշտպանության անհարկի ձգձգումների: Իրավական մշակույթն այնպիսին է, որ ժամանակակից պատկերացումների տեսանկյունից իրավական որոշակիության սկզբունքի հետ աղերսներ ունեցող կոնկրետ իրավական ակտի կիրառման հետևանքով մարդկանց իրավունքների խախտման պարագայում տուժող կողմը ևս հակված է լինում սուկ վիճարկելու տվյալ իրավական ակտը: Հաճախ նախապատվությունը տրվում է իրավական ակտը վիճարկելու բարդ ու տևական ընթացակարգին, երբ առավել ողջամիտ կլինեք, եթե պարզապես պահանջվեր, որ թերի ակտի առկայության պարագայում կիրառվեր իրավաչափ անալոգիա, որի բուն իմաստը հենց այն է, որ դրա միջոցով հնարավոր լինի որոշակի սահմաններում հաղթահարել իրավական համակարգի թերությունները և երաշխավորել իրավունքի իրացման բնականոն ընթացքը:

Առկա իրավական մշակույթը ոչ միայն խոչընդոտում է մարդու իրավունքների պաշտպանության խելամիտ ընթացակարգերի ներդրումը, այլև օրենսդրության ողջամիտ զարգացումը: Այսպես, օրենսդրության գերիսնդիրը ժամանակակից սոցիալ-քաղաքական զարգացումներին համահունչ իրավական լուծումներ առաջադրելն է, մինչդեռ զուտ խմբագրական բնույթի հարցադրումների վրա ոչ համարժեք ուշադրություն բնեռելը և ժամանակ վատնելը հանգեցնում են ներուժի փոշիացմանը, առաջնային են դառնում իրավական նորմի ոչ այնքան բովանդակային, որքան ձևական, խմբագրական հատկանիշները²: Այսպիսով, չթերագնահատելով իրավական նորմի հստակ ու միանշանակ ձևակերպումների անհրաժեշտությունը, այնուամենայնիվ գտնում ենք, որ միայն այդ գործոնը չի կարող ինքնըստինքյան լուծել իրավական համակարգի կիրառման բնականոն գործընթացին սպառնացող խոչընդոտների վերացման խնդիրը, իսկ դրա նշանակությունը գերազնա-

² См. у **Хачатуров Р. Л.** Аналогия в праве // «Вектор науки ТГУ», 2009,131, № 5 (8), էջ 130-131:

հատելը խաթարում է ինչպես իրավունքի իրացման, այնպես էլ օրենսդրության զարգացման բնականոն գործընթացը:

Այս համատեքստում հարց է ծագում. ինչ մեթոդաբանությամբ կարող ենք էլք առաջադրել: Կարծում ենք, որ իրավական որոշակիության հետ աղերսներ ունեցող իրավական ակտերի կիրառման բազմաթիվ դեպքերում խնդիրը կարող է լուծվել ոչ թե դրանք հակասահմանադրական կամ օրենքին հակասող ճանաչելու, այլ ողջամիտ մեկնաբանությամբ իրավունքի կամ օրենքի անալոգիա կիրառելու միջոցով: Ընդ որում, իրավական ակտը կարող է անվավեր ճանաչվել ոչ թե իրավական որոշակիության հետ աղերսներ ունենալու ցանկացած հիմքով, այլ բացառապես այն դեպքում, երբ տվյալ իրավիճակում պարզապես հնարավոր չէ կիրառել իրավունքի կամ օրենքի անալոգիա:

Այս մոտեցումը, թերևս, մասամբ իր արտացոլումն է գտել նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի մի շարք որոշումներում: Այսպես, 2014 թ. մարտի 18-ի՝ «ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 75 հոդվածի 5-րդ մասի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործով» կայացված թիվ ՍԴՈ-1141 որոշմամբ արձանագրվել է. «Ինչ վերաբերում է դիմողի այն փաստարկին, որ վիճարկվող նորմը չի սահմանել հստակ և կանխատեսելի չափանիշներ, որոնցով դատարանը պետք է առաջնորդվի, ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ եթե վիճարկվող նորմն ընկալվում է որպես առանձին, քրեական օրենսգրքի ընդհանուր կարգավորման տրամաբանությունից դուրս դրույթ, ապա կարող է առաջանալ թյուրընկալում դատարաններին վերապահած «բացարձակ» հայեցողական լիազորությունների վերաբերյալ: Այնինչ, ճիշտ այնպես, ինչպես հանցանք կատարած անձի նկատմամբ տասը կամ ավելի տարի, կամ ցմահ ազատազրկման ժամկետով պատիժ նշանակելու ժամանակ, դատարանը ղեկավարվում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի ընդհանուր սկզբունքներով և, մասնավորապես, 60-63 հոդվածների պահանջներով: Բացի դրանից, վեճի առարկա դրույթը լուծում է կարևոր մի խնդիր ևս, անկախ այն բանից, որ անձը ցմահ ազատազրկմամբ պատժվող հանցանք է կատարել և դատարանը հնարավոր չի գտնում վաղեմության ժամկետն անցնելուց հետո անձին ազատ արձակել, ապա, ըստ վեճի առարկա դրույթի օրենսգրքի 81 հոդվածի 5-րդ մասի՝ չի կարող նաև ցմահ ազատազրկում կիրառել: Այսպիսի կարգավորումն իրավունքների պաշտպանության օրենսդրական մոտեցում է:

Կարևոր է նաև նկատի ունենալ, որ նման մոտեցումը կամ տարբեր հանցանքների առնչությամբ վաղեմության ժամկետի սահմանումը, ինչպես նաև դրա բացառումը օրենսդրի իրավասության հարցերն են: Դատարանին գործի կոնկրետ հանգամանքներից ելնելով և համապատասխան արդարադատական ընթացակարգով տրվում է միայն օրենքով նախատեսված տարբերակներից ընտրություն կատարելու հնա-

րավորություն»³: Այս որոշման վերլուծությունից բխում է, որ հայեցողական լիազորությունն ինքնին չի հակասում իրավական որոշակիության սկզբունքին. իրավասու մարմինը, տվյալ դեպքում՝ դատարանը, պարտավոր է օրենսդրությամբ վերապահված հայեցողության սահմաններում ու պայմաններով կատարել ողջամիտ ընտրություն:

Ինչո՞ւ իրավունքի կամ օրենքի անալոգիայի կիրառմանը դեռևս պատշաճ ուշադրություն չի դարձվում, ինչո՞ւ այն չի դիտվում որպես իրավական որոշակիության հետ աղերսներ ունեցող իրավական բացերը հաղթահարելու միջոց: Այս հարցի պատասխանը, թերևս, առնչվում է իրավական մշակույթի հետ: Վերջին հաշվով ակնհայտ է, որ հայրենական իրավական համակարգում այդպես էլ չի ձևավորվել իրավունքի կամ օրենքի անալոգիայի կիրառման կայուն պրակտիկա, ինչը խոչընդոտում է անհրաժեշտ արհեստավարժության պակասը: Նկատենք, որ համապատասխան ուսումնական հաստատություններում իրավագիտության մասնագիտությամբ պրակտիկ աշխատողների վերապատրաստման ծրագրերում անգամ նախատեսված չեն իրավունքի կամ օրենքի անալոգիայի կիրառման դասընթացներ:

Միաժամանակ, հակված չենք կարծելու, թե անալոգիայի ինստիտուտի կիրառման շրջանակների կտրուկ ընդլայնմամբ իրավական որոշակիության հետ կապված հիմնախնդիրն ինքնըստինքյան կլուծվի: Այս խնդիրը, մեր համոզմամբ, կարող է տրամաբանական հանգրվանի հասնել, եթե հընթացս համարժեք վերանայվեն ինչպես անալոգիայի, այնպես էլ մեկնաբանության ժամանակակից պատկերացումները և, բնականաբար, դրանք ամրագրող իրավական բնորոշումները: Ավելին, օրենսդրությունը, ըստ էության, շրջանցել է հիշյալ խիստ կարևոր իրավական ինստիտուտների կարգավորման խնդիրը. բնորոշ է այն, որ «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի «Իրավական ակտերի մեկնաբանումը և պարզաբանումը» վերտառությամբ 11-րդ գլուխը բաղկացած է ընդամենը 3 հոդվածից (86-88 հոդվածներ), որոնք համապատասխանաբար վերաբերում են իրավական ակտի մեկնաբանմանը, իրավական ակտի պարզաբանմանը և իրավական ակտի կիրառմանը՝ անալոգիայով: Ընդ որում, դրանց տրված բնորոշումները, փաստորեն, ակնհայտորեն սահմանափակում են այդ ինստիտուտների համարժեք կիրառման հնարավորությունները:

Այսպես, իրավական ակտի մեկնաբանմանն առնչվող 86 հոդվածում սուկ ամրագրված է հետևյալը.

«1. Իրավական ակտը մեկնաբանվում է դրանում պարունակվող բառերի և արտահայտությունների տառացի նշանակությամբ՝ հաշվի առնելով օրենքի պահանջները:

Իրավական ակտի մեկնաբանությամբ չպետք է փոփոխվի դրա իմաստը:

³ [http://www.irtek.am/views/act.aspx?aid=74576&m=""&sc=#](http://www.irtek.am/views/act.aspx?aid=74576&m=):

2. Եթե իրավական ակտն ընդունվել է ի կատարումն կամ համաձայն նույն կամ ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող իրավական ակտի, ապա այդ ակտը մեկնաբանվում է՝ առաջին հերթին հիմք ընդունելով ավելի բարձր իրավական ուժ ունեցող ակտի դրույթներն ու սկզբունքները:

3. Իրավական ակտի կամ իրավական ակտի բաժնի, գլխի կամ հոդվածի վերնագիրը չի կարող օգտագործվել իրավական ակտի կամ համապատասխանաբար նրա բաժնի, գլխի կամ հոդվածի մեկնաբանման համար»:

Դժվար չէ նկատել, որ երեք մասից բաղկացած այս հոդվածում մեկնաբանմանը, ըստ էության, վերաբերում է սուսկ 1-ին մասը, որից բխում է, որ մեկնաբանելիս չի կարող փոփոխվել իրավական ակտի իմաստը: Հարց է ծագում, եթե տվյալ իրավական ակտում կոնկրետ հասարակական հարաբերության կարգավորման տեսանկյունից խիստ անհրաժեշտ իմաստը բացակայում է, որը կարող է իրավաչափորեն բխեցվել իրավական համակարգի համալիր վերլուծության արդյունքից, ինչու և պետք է մեկնաբանումը սահմանափակվի բացառապես այդ իրավական ակտի իմաստով: Նկատենք, որ մեկնաբանման առնչությամբ իրավագիտության մեջ ձևավորված մոտեցումները ևս հակված են մեկնաբանությունն ընկալելու ավելի լայն բովանդակությամբ: Մասնավորապես, ներկայումս լայն տարածում ունի այն տեսակետը, ըստ որի՝ օրենքի տեքստը կարող է ընդգրկել բազմաթիվ իմաստային կառուցվածքներ և հետևաբար՝ բազմաթիվ իրավական նորմեր, որոնցից իրավակիրառ մարմինը պետք է ընտրի այն, որն ինքը կիրառելու է: Մինչ այդ ընտրությունը կիրառվող նորմը գոյություն չունի, գոյություն ունի միայն տեքստը: Որոշ առումով հենց մեկնաբանությունն է տեքստը հարստացնում կոնկրետ նորմով⁴:

Նկատենք, որ իրավական մշակույթի մեկ այլ թերությունն էլ այն է, որ իրավական ակտի մեկնաբանությունն ու իրավական ակտերի նորմերի կիրառման անալոգիան դեռևս դիտարկվում են մեկուսի, մինչդեռ այս երկու ինստիտուտները գիտագործնական չափանիշներով մեկ համակարգ են կազմում, քանզի պարզապես հնարավոր չէ մեկնաբանել իրավական նորմը՝ կտրելով ողջ իրավական համակարգի խորքային վերլուծությունից, դրա համանման նորմերի բովանդակության համեմատական հետազոտությունից ու գնահատումից: Հակառակ պարագայում իրավական ակտի մեկնաբանումը հաճախ կհանգեցնի այլ

⁴ Տե՛ս, օրինակ, **Գ. Գ. Հարությունյան**, Սահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը և ժամանակի մարտահրավերները, վերահրատարակություն (ըրաժշակումներով), Եր., 2016, էջ 384, **Тропер М.** Проблема толкования и теория верховенства Конституции // "Сравнительное конституционное образование", 2005, № 4 (53), էջ 175, **Reedt de J.** Contested Constitutions: Constitutional Design, Conflict, and Change in Post-Communist East Central Europe. Enschede: Ipskamp Drukkers, 2009, <http://dare.uvu.vu.nl/bitstream/1871/18202/5/8594.pdf>, էջ 91:

իրավական ակտերի հետ անհարկի հակասության, ինչը ոչ թե կբացառի իրավակիրատ ոլորտում ծագած խոչընդոտները, այլ կներմուծի այդպիսի նոր խոչընդոտներ:

Խնդիրն այն է, որ անալոգիա կիրառելու համար նախ հարկ է վստահ լինել, որ կիրառվող նորմը կարգավորում է համասեռ հասարակական հարաբերություններ⁵, սակայն վերջիններիս բնույթը պարզելն ինքնին պարզ խնդիր չէ, և առանձին դեպքերում միայն մեկնաբանման միջոցով է հնարավոր հիմնավորել, որ տվյալ դեպքում գործունենք «համասեռ հարաբերությունների» հետ:

Այն, որ մեկնաբանության հետևանքով իրավական նորմի իմաստը բացարձակապես չփոխելը չի բխում մեկնաբանության էությունից, հիմնավորվում է նաև այն փաստարկով, որ այդպիսի սահմաններում իրականացված մեկնաբանությունը, ըստ էության, ունենում է նույն նշանակությունը, ինչ պարզաբանումը: Պարզաբանման դեպքում, իրոք, հարիր չէ փոխել իրավական նորմի իմաստը, որովհետև տվյալ դեպքում խնդիրը սոսկ ոչ բավարար հստակ իրավական նորմի իմաստի համարժեք բացահայտումն է, մինչդեռ մեկնաբանության դեպքում խնդիրը իրավական նորմի իմաստի այնպիսի բացահատումն է, որն առավել համահունչ է իրավաբաղաքական տվյալ իրավիճակին. վերջին հաշվով, յուրաքանչյուր իրավական նորմ որոշակի խմբագրությամբ ու իմաստով կարող է մի տևական ժամանակ գործել, սակայն հետագա զարգացումների արդյունքում՝ եղած իմաստը նոր բաղադրիչներով հարստացնելը, եթե դա չի խաթարում իրավական նորմի էությունը, բխում է հենց իրավական համակարգի բնականոն զարգացման պահանջներից: Մեր այս դիրքորոշումը համահունչ է նաև միջազգային դատական ատյանների գործունեությանը: Այս առնչությամբ բնորոշ է հայ իրավագետ Վ. Հովհաննիսյանի հետևյալ դիտարկումը. «Եվրոպական կոնվենցիայում ամրագրված իրավունքները և ազատությունները շարունակաբար հազեցվում են ոչ միայն կոնվենցիային կից նոր արձանագրությունների ընդունմամբ, այլև Եվրոպական դատարանի վճիռների միջոցով»⁶:

Մեկնաբանության բովանդակության առնչությամբ սահմանափակ պատկերացումները, մեր կարծիքով, բնավ թելադրված չեն հայրենական իրավական համակարգում նախադեպային իրավունքի բացակայությամբ: Իհարկե, նախադեպային իրավունքի դեպքում մեկնաբանությամբ իրավական նորմի իմաստային նոր բաղադրիչների բացահայտումը անվերապահորեն համարվում է տրամաբանական, քանի որ իրավական նորմը մեկնաբանող դատական ակտը ևս համարվում է

⁵ Տե՛ս «Большой юридический словарь». М., 2003, էջ 356:

⁶ Վ. Հովհաննիսյան, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան: Գործունեության առանձնահատկությունները, վճիռների իրավաբանական բնույթը և գանձատների ներկայացման կարգը, Եր., 2002, էջ 9:

իրավունքի ինքնուրույն աղբյուր, սակայն մայրցամաքային իրավական համակարգի պարագայում նույնպես չի կարելի բացառել լայն իմաստով մեկնաբանության ընկալումն ու կիրառումը: Նախ, ինչպես արդեն նկատեցինք, դա բնորոշ է հենց Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանին, որը չի կարող համարվել անգլոսաքսոնական իրավական համակարգի դասական ինստիտուտ: Բացի այդ, մայրցամաքային իրավական համակարգին քաջատեղյակ իրավագետները ևս արձանագրում են, որ իրենց երկրների իրավական համակարգում աստիճանաբար լայն տեղ է տրվում մեկնաբանության այնպիսի բնորոշմանը, որն իր բովանդակությամբ առավել մոտ է նախադեպային իրավունքին⁷:

Իրավունքի մեկնաբանության հարցում միատեսակ դիրքորոշում ձևավորելու տեսանկյունից խնդրահարույց են նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի, այսպես կոչված, նախադեպային դատական ակտերում արտացոլված մոտեցումները: Նկատի ունենք այն, որ մի դեպքում իրավական նորմ մեկնաբանելիս ՀՀ վճռաբեկ դատարանը նախապատվությունը տալիս է իրավական նորմը նոր իմաստով հարստացնելու տարբերակին, իսկ մեկ այլ դեպքում բավարարվում է սոսկ պարզաբանումներ տալով: Այսպես, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի ԵԱՔԴ/2378/02/08 քաղաքացիական գործով կայացված որոշմամբ սահմանվել է, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113 հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետում առկա «մասնագիտական պատրաստվածություն» և «որակավորում» եզրույթների բովանդակությունը բացահայտելու նկատառումով անհրաժեշտ է հիմք ընդունել ոչ միայն պաշտոնական վկայականներն ու հավաստագրերը, այլև այնպիսի փաստական հանգամանքներ (աշխատանքային ստաժ, ատեստացիոն հանձնաժողովի եզրակացություն և այլն), որոնք կհիմնավորեն տվյալ անձի որակավորված լինելը⁸, մինչդեռ թիվ ԵԿԴ/2393/02/12 քաղաքացիական գործով կայացված որոշմամբ սոսկ սահմանվել է, որ վաղեմության ձեռքբերման ուժով անշարժ գույքի տիրապետման փաստը գնահատելիս դատարանն անտեսել է գործում առկա մյուս ապացույցներն անմիջականորեն հետազոտելու անհրաժեշտությունը⁹: Վերջին դեպքում, ակնհայտ է, որ որևէ մեկնաբանության մասին խոսք լինել չի կարող, քանզի գործում առկա ապացույցներն անմիջականորեն հետազոտելու պարտականությունը արդեն իսկ հստակ սահմանված է օրենսդրությամբ (ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 122 հոդված), իսկ այն որոշմամբ լրացուցիչ արտացոլելը չի կարող համարվել նորմի իմաստի բացահայտման միջոցով մեկնաբանություն:

⁷ Տե՛ս, օրինակ, **Carolina Cerda-Guzman**, Droit constitutionnel et Institutions de la Ve Re' publique, 2^e e dition 2014-2015, Licence 1, էջ 486-487:

⁸ Տե՛ս քաղաքացիական գործ, թիվ ԵԱՔԴ/2378/02/08, Arlis.am:

⁹ Տե՛ս քաղաքացիական գործ, թիվ ԵԿԴ/2393/02/12, Arlis.am:

Ստեղծված իրավիճակում ողջունելի կհամարվեր իրավական ակտերի անալոգիայի իրավական հիմքերի սպառիչ ամրագրումը, մինչդեռ այս հարցում դեռևս կան լուրջ թերություններ: Այսպես, ըստ հիշյալ օրենքի 88 հոդվածի.

«1. Եթե ծագած հարաբերություններն ուղղակիորեն կարգավորված չեն օրենքով կամ իրավական այլ ակտերով, ապա այդպիսի հարաբերությունների նկատմամբ կարող են միայն օրենքով նախատեսված դեպքերում կիրառվել համանման հարաբերություններ կարգավորող իրավական ակտերը (անալոգիա):

2. Անալոգիա չի կարող կիրառվել, եթե դրանով սահմանափակվում են ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքները, ազատությունները, կամ նրանց համար նախատեսվում է նոր պարտավորություն կամ պատասխանատվություն, կամ խստացվում են ֆիզիկական անձանց նկատմամբ կիրառվող հարկադրանքի միջոցները և դրանց կիրառման կարգը, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց կողմից հարկերի, տուրքերի և այլ պարտադիր վճարների վճարման կարգը, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց գործունեության նկատմամբ հսկողություն ու վերահսկողություն իրականացնելու պայմանները և կարգը»:

Նախ, օրենքով անգամ փորձ չի արվել սահմանազատելու «իրավունքի անալոգիա» և «օրենքի անալոգիա» եզրույթները, ինչից բխում է, որ դրանց վերաբերյալ դատողությունները շարունակելու են մնալ գուտ տեսական հարթության վրա՝ դրանից բխող բացասական հետևանքներով: Համեմատաբար հաջողված կարող է համարվել նշված հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված դրույթն այն մասին, որ անալոգիա չի կարող կիրառվել, եթե դրանով սահմանափակվում են ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքները, ազատությունները կամ որևէ կերպ վատթարանում է նրանց վիճակը: Սա իր էությամբ սահմանադրական լուծում է, մասնավորապես համահունչ է ՀՀ Սահմանադրության 73 հոդվածում ամրագրված այն նորմին, ըստ որի՝ «Անձի իրավական վիճակը վատթարացնող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ չունեն»:

Սակայն վերոհիշյալ իրավական կարգավորումը դեռևս մնացել է հոշակագրային հարթության վրա, քանի որ կոնկրետ օրենսդրական ակտերում այս հարցի իրավական կարգավորումն անտեսված է, կամ տրված է «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքին հակասող իրավակարգավորում: Այսպես, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 5 հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ քրեական օրենքն անալոգիայով կիրառելն արգելվում է: Սա, ցավոք, տևական ժամանակ ընկալվել է անվերապահորեն, սակայն ժամանակն է վերանայելու այս դրույթը. վերջին հաշվով, քրեական օրենքը անալոգիայով կիրառելիս հնարավոր է անձի վիճակի եական բարելավում, որի պարագայում միանշանակ արգելքը անհիմն է:

Այս դեպքում գերիշխում է զուտ այն մտայնությունը, որ անալոգիայով քրեական օրենքի կիրառման արգելքը իբր երաշխիք է, որ անձին չմեղսագրվի քրեական օրենքով անմիջականորեն չնախատեսված հանցագործության կատարում¹⁰, սակայն անտեսվում է, որ գործնականում հնարավոր է անալոգիայի կիրառման այնպիսի դեպք, երբ դրանով անձի վիճակը կբարելավվի: Խոսքը հատկապես այն բազմաթիվ իրավիճակների մասին է, երբ որոշակի հողվածներում տրված չէ գնահատողական հասկացությունների բնորոշումը, իսկ համասեռ հարաբերություններ կարգավորող այլ հողվածներում դրանք ունեն այնպիսի բովանդակություն, որոնց հղում անելու պարագայում անձի վիճակը կարող է էապես բարելավվել և այլն:

Ի՞նչ իրավական չափանիշներով կարող ենք որոշել, թե այս կամ այն իրավական եզրույթը բավարարում է իրավական որոշակիության սկզբունքի պահանջները թե՞ ոչ: Հաճախ, օրինակ, ելակետ է ընդունվում այն պարզունակ տրամաբանությունը, որ իբր, օտարածին տերմինները, որոնք դեռևս անհրաժեշտ իրավակիրառ պրակտիկա չենացել, ինքին չեն ապահովում երաշխավորված հստակություն: Իրականում այսպիսի դիրքորոշումը որոշ դեպքերում կարող է հիմնավորված համարվել, սակայն նման անվերապահ մոտեցումն իրավաչափ չէ: Բազմաթիվ դեպքերում միանգամայն նոր եզրույթի կիրառումը կարող է խնդրահարույց չլինել, եթե այն ուղեկցվում է, օրինակ, հստակ օրենսդրական պարզաբանումներով, մեթոդական ուղեցույցներով: Ընդ որում, այդպիսի դեպքերում նպատակահարմար է նախատեսել օրենքն ուժի մեջ մտնելու ավելի մեծ ժամկետ, որպեսզի հաջողությամբ իրագործվի նաև իրավակիրառ հարցադրումների վերաբերյալ վերապատրաստման գործընթացը:

Այսպիսով, ելակետ ընդունելով այն, որ անալոգիան կարող է մեծապես բեռնաթափել իրավաստեղծ գործունեությունը և իրավակիրառ պրակտիկան դարձնել առավել ճկուն, միաժամանակ նպատակահարմար ենք գտնում նկատել, որ անհրաժեշտ է հստակ սահմանել դրա կիրառման շրջանակները: Իսկ անալոգիային ոչ իրավաչափ դիմելու վտանգ գործնականում կա, քանի որ միշտ չէ, որ համարժեք են ընկալվում իրավական նորմերի կիրառման սահմանները:

Նախ հարկ է նկատել, որ իրավական ցածր մշակույթի պարագայում օտարերկրյա իրավական համակարգերից վերցված նույնանուն եզրույթները հաճախ անհարկի շփոթ են առաջացնում խաթարելով իրավական նորմը համարժեք ընկալելու և կիրառելու ողջ գործընթացը: Այսպես, «իրավաբանական անձ» եզրույթի բնորոշումը հայրենական իրավական համակարգում տրված է միայն քաղաքացիական օրենս-

¹⁰ Տե՛ս «Пробелы в праве и пути их преодоления в практике применения. Аналогия закона и аналогия права» (Ф. Григорьев, А. Д. Черкасов), էջ 25-37, <http://www.bibliotekar.ru/teoria-go>

դրությամբ (ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 50 հոդված), սակայն այս եզրույթը լայնորեն օգտագործված է նաև հանրային իրավունքի աղբյուրներում: Ըստ էության, բազմաթիվ դեպքերում միևնույն եզրույթը նույն իմաստով կիրառելը խնդրահարույց չէ, սակայն երբեմն այն լուրջ խնդիրների տեղիք է տալիս, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ հանրային իրավունքում «իրավաբանական անձ» եզրույթը, ըստ էության, ունի միանգամայն այլ բովանդակություն. արտասահմանյան իրավական համակարգերում, որպես կանոն, միաժամանակ նախատեսված են «մասնավոր իրավունքի իրավաբանական անձինք» և «հանրային իրավունքի իրավաբանական անձինք» եզրույթները, որոնց բնորոշումներն էապես տարբեր են: Հայրենական իրավական համակարգում «հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ» եզրույթը, թերևս, առաջին անգամ կիրառվեց 2015 թ. դեկտեմբերի 6-ին կայացած հանրաքվեով ընդունված Սահմանադրության փոփոխությունների մեջ. «Համայնքը հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ է» (180 հոդվածի 2-րդ մաս):

Քանի որ հայրենական իրավական համակարգում դեռևս լիարժեք ներմուծված չէ «հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ» հասկացությունը, գերիշխում է այն մտայնությունը, որ գոյություն ունի «իրավաբանական անձ» եզրույթի բացառապես մեկ բնորոշում, որը, ինչպես արդեն նկատեցինք, տրված է քաղաքացիական օրենսդրությամբ, ըստ այդմ էլ՝ ողջ իրավական համակարգի հետագա զարգացումն ընթացել է ոչ իրավաչափ ուղղությամբ՝ առաջացնելով անհարկի շփոթ: Օրինակ՝ էլակետ է ընդունված այն մտտեցումը, որ վարչական պատասխանատվության սուբյեկտ կարող է լինել բացառապես իրավաբանական անձը, բայց ոչ երբեք՝ վերջինիս մասնաճյուղերը կամ ներկայացուցչությունները: Զուտ քաղաքացիաիրավական տեսանկյունից այսպիսի մտտեցումն իրավաչափ է, քանզի մասնաճյուղը չունի սեփական գույք և իրավասու չէ կրելու գույքային ինքնուրույն պատասխանատվություն, սակայն նույն մասնաճյուղը կարող է հանդես գալ որպես հանրային իրավունքի սուբյեկտ, որի նկատմամբ արդեն կարող են կիրառվել վարչական պատասխանատվության միջոցներ: Եթե, օրինակ, բանկի մասնաճյուղում արձանագրվում են արտոնագրային կանոնների խախտումներ, ապա տրամաբանական է դադարեցնել ոչ թե ողջ բանկի արտոնագրի գործողությունը, այլ այն մասնաճյուղի, որի գործունեությունում խախտումներ են արձանագրվել: Միաժամանակ, նույն արարքի միջոցով վնաս պատճառելու դեպքում՝ քաղաքացիաիրավական կարգով արդեն պատասխանող սուբյեկտի դերում կարող է հանդես գալ բացառապես բանկը, որը տնօրինում և տիրապետում է համապատասխան գույքային միջոցները:

Վերոշարադրյալից բխում է, որ անալոգիա չի կարող կիրառվել այն դեպքերում, երբ միևնույն եզրույթը իրավունքի տարբեր ճյուղերում

ունի ոչ միատեսակ բովանդակություն, իսկ հընթացս հարկ է նաև օրենսդրությունում վերացնել այդ թերությունները, որպեսզի բացառվեն ինչպես անհարկի շփոթը, այնպես էլ իրավական եզրույթների վերաբերյալ ոչ համարժեք գիտագործնական պատկերացումները: Միաժամանակ, չենք բացառում, որ շատ դեպքերում նույնանուն եզրույթները իրավունքի տարբեր ճյուղերում կարող են ունենալ միևնույն բովանդակությունը, ուստի յուրաքանչյուր դեպքում անհրաժեշտ կլինի պարզել այն խնդիրը, թե կոնկրետ այս կամ այն եզրույթը կարո՞ղ է տվյալ իրավահարաբերության շրջանակներում ունենալ այլ բովանդակություն, թե՞ ոչ: Իհարկե, լրացուցիչ պարզաբանումներ անելու անհրաժեշտություն չի ծագի բոլոր այն եզրույթների առնչությամբ, որոնք իրենց բովանդակությամբ համընդհանուր են և հավասարապես կիրառելի իրավունքի բոլոր ճյուղերի կողմից կարգավորվող հասարակական հարաբերություններում, օրինակ՝ «սահմանադրություն», «օրենք», «պատիվ», «արժանապատվություն» և այլն:

Անալոգիայի կիրառման շրջանակներին անդրադառնալիս խնդիրը քննարկում էինք մասնավոր և հանրային իրավունքի նորմերի համադրման տեսանկյունից, սակայն գիտագործնական կտրվածքով պակաս կարևոր չէ նաև այն հարցը, թե ինչպես կարող է նույնանուն եզրույթը կիրառվել, օրինակ, հանրային իրավունքին պատկանող տարբեր օրենսդրական ակտերով կարգավորվող հարաբերություններում: Այսպես, գործնականում հաճախ պաշտոնական փաստաթղթերում օգտագործվում է «պաշտոնատար անձ» եզրույթը, սակայն չի հստակեցվում, թե ինչպիսի բովանդակություն կարող է ունենալ այն կոնկրետ այդ իրավական ակտով կարգավորվող հարաբերությունում: Արտաքուստ խնդիրը կարող է ոչ այնքան բարդ թվալ, քանի որ հանրային ծառայության մասին օրենսդրական ակտերում որոշակիորեն բացահայտված է հիշյալ եզրույթի բովանդակությունը, ուստի կարող է այն անարգել օգտագործվել նաև հանրային իրավունքի այլ օրենսդրական ակտերում: Սակայն չպետք է անտեսել, որ «պաշտոնատար անձ» եզրույթին միանգամայն այլ բնորոշումներ են տրված նաև մի շարք օրենսդրական ակտերում՝ օրինակ՝ «ՀՀ-ում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքից բխում է, որ այդպիսին կարող է համարվել նաև մասնավոր առևտրային կազմակերպության տնօրենը կամ նրան փոխարինող անձը, ինչն արդեն հակասում է հանրային ծառայության մասին օրենսդրությամբ ամրագրված մոտեցումներին:

Վերը նշված իրավիճակներում, ցավոք, ծագում է նաև անհարկի բանավեճ այն հարցի շուրջ, թե որ օրենսդրական ակտով է այս կամ այն եզրույթին տրվել առավել համարժեք բնորոշում, մինչդեռ՝ այդպիսի հարցադրումներով բանավեճ նախաձեռնելը հիմնավորված չէ. վերջին հաշվով, միևնույն եզրույթը կարող է օգտագործվել տարբեր նշա-

նակությունը, ինչը պայմանավորված է տվյալ իրավական ակտով կարգավորման ենթակա հասարակական հարաբերությունների էությունը: Այս տեսանկյունից առավել իրատեսական ու հիմնավորված են այն օրենսդրական ակտերը, որոնցում հատուկ վերապահում է արվում այն մասին, որ տվյալ հասկացությունը այդ օրենսդրական ակտում ունի որոշակի նշանակություն, որն էլ հենց բացահայտվում է առանձին նորմով: Այլ կերպ ասած՝ երբեք չի կարելի բացառել, որ նույնանուն եզրույթները կարող են ունենալ միմյանցից էապես տարբերվող նշանակություն, պարզապես կանխատեսելի իրավակիրառ պրակտիկա ապահովելու տեսանկյունից նպատակահարմար է տվյալ օրենսդրական ակտում բացահայտել վերջինիս բովանդակությունը: Ինչ վերաբերում է այն դեպքերին, երբ իրավական ակտում օգտագործված եզրույթի բովանդակությունը բացահայտված չէ, իսկ այլ իրավական ակտերում այդ եզրույթի առնչությամբ առկա են խիստ իրարամերժ բնորոշումներ, ապա դրանցից ընտրություն կատարելու միակ չափանիշը կարող է լինել կարգավորման առարկան: Այսպես, եթե խոսքն այնպիսի եզրույթի մասին է, որն առնչվում է պատասխանատվության ինստիտուտին, ապա հարկ է ելակետ ընդունել այդ եզրույթի բնորոշման վերաբերյալ այն օրենսդրական ակտի համապատասխան նորմը, որը ևս առնչվում է պատասխանատվության ինստիտուտին և, ըստ էության, նույն կարգավորման առարկային է վերաբերում:

Ամփոփելով վերը ասվածը, նպատակահարմար ենք գտնում ընդգծել, որ մեր կատարած եզրահանգումները ուղղակիորեն վերաբերում են իրավական համակարգի հետագա զարգացման համար նախընտրելի ուղու մշակմանը և միտված են բացառելու իրավական համակարգի զարգացման այնպիսի անհեռատես ու անարդյունավետ գործընթացները, որոնք անմիջականորեն ենթադրում են օրենսդրական ակտերի զուտ քանակի անհարկի ավելացում, կիրառման որևէ լուրջ երաշխիք չապահովող խմբագրական բազում վերանայումներ և արհեստավարժության կորուստ: Մենք կողմնակից ենք իրավական համակարգի այնպիսի զարգացմանը, որի դեպքում առանցքային է դառնում իրավական համակարգին՝ հենց որպես համակարգի վերաբերելու խնդիրը, երբ կարևորվում է ոչ թե սոսկ խմբագրական բնույթի հստակություններ ապահովելու տեսանկյունից էլ ավելի ծավալուն օրենսդրություն ունենալը, այլ առաջադրվում են եղած իրավական համակարգի մեջ արտացոլված իրավական լուծումները բացահայտելու և միասնական չափանիշներով դեկավարվելու դիրքորոշումներ:

Բանալի բառեր – *իրավական որոշակիություն, անալոգիա, պարզաբանում, մեկնաբանում, իրավակիրառ գործունեություն, իրավական համակարգ, սահմանադրական սկզբունք*

ГЕВОРГ ДАНИЕЛЯН – Актуальные проблемы соотношения правовой определённости, аналогии права и юридического толкования закона. – В статье подчёркивается, что необходимо пересмотреть классическое определение конституционного принципа правовой определённости. В частности, обоснован вывод, что гарантией полноценного применения названного принципа не может быть лишь принятие чётко изложенных правовых актов. Когда редакционная сторона оценивается как единственно верный рычаг обеспечить правовую определённость, то такая практика неизбежно приводит к часто повторяемым изменениям и дополнениям в законодательстве. А это, в свою очередь, нарушает нормальное регулирование общественных отношений, поскольку полномочия участников этих правоотношений часто приостанавливаются. В статье высказано мнение, что целесообразно пересмотреть теоретическое определение таких понятий, как «аналогия» и «толкование», переосмыслить границы и ценность их применения. В частности, обоснована следующая точка зрения: чтобы адекватно решить, при каких основаниях можно применить аналогию, необходимо считать определяющей не отрасль права, а возможные последствия применения аналогии; применение можно разрешить, если в результате аналогии улучшается правовое положение личности.

Ключевые слова: *правовая определённость, аналогия, разъяснение, комментарии, правоохранительная деятельность, правовая система, конституционный принцип*

GEVORG DANIELYAN – Contemporary Issues of Legal Certainty, Analogy of law and Legal Interpretation of Law Interrelation. – The article refers to the necessity to review the classical characteristics of the constitutional principle of legal certainty. Specifically, it puts forward the viewpoint according to which the pledge for full application of the principle of legal certainty is not merely adoption of legal acts under accurate editing to the extent possible. In the event that editorial accuracy is taken as top priority, the process of making amendments and supplements to the legislation at extremely high frequency takes place, which itself requires suspension of legal norms for a long time thus resulting in disrupt of normal course of regulation of relations. In the present article the following position is substantiated: it is worth reviewing the definitions of terms «analogy» and «interpretation», reinvent their applied values and limits.

Particularly, the viewpoint set forth below has been substantiated: as the basis for allowing analogy should serve not legislative branch but the circumstance of improvement or deterioration of the condition of a person in the result of application thereof. Thus, analogy is deemed applicable in those cases when it leads to the improvement of the condition of a person.

Key words: *legal certainty, analogy, clarification, interpretation, law enforcement activity, legal system, constitutional principle*